

יצירות ספרות להוראה, התשע"ב

הרחבה של תכנית הלימודים

"חינוך לשוני -

עברית - שפה, ספרות ותרבות"

לביה"ס היסודי הממ' והממ"ד, התשס"ג

**התכנית כוללת שמות של יצירות שחובה ללמדן וכן
רשימות של יצירות שחובה לבחור מתוכן.**

**בנוסף תתאפשר בחירה ביוצרים וביצירות בהתאם
לשיקולים של איכות, מגוון והתאמה ללומדים.**

מתוך תכנית הלימודים:

מבחר יצירות להוראה ולקריאה נוספת

רצוי שהמבחר יכלול:

- יצירות בעלות ערך אסתטי מהספרות שנכתבה בעברית ומספרות מתורגמת.
- יצירות של מחברים מוכרים, חשובים ומרכזיים, המייצגים תקופות שונות וסגנונות כתיבה שונים.
- יצירות המעשירות את התלמידים בתחום הרגשי והערכי.
- יצירות שמזמינות התמודדות עם ערכים לאומיים וכלל-אנושיים.
- יצירות המאפשרות נקודות מבט שונות על החברה ועל הקהילה.
- יצירות העוסקות במורשת התרבות היהודית, הישראלית והכלל-אנושית.
- יצירות בפרוזה מסוגים שונים כגון סיפורים ריאליסטיים ולא ריאליסטיים, סיפורי מתח, סיפורים היסטוריים, ביוגרפיות ואוטוביוגרפיות, סיפורים הומוריסטיים.

מתוך תכנית הלימודים:

מבחר יצירות להוראה ולקריאה נוספת

(המשך)

- יצירות בשירה מסוגים שונים כגון שירים סיפוריים, שירי אי-גיון, שירים ליריים, שירי משחק, שירים תיאוריים, שירי ערש.
- יצירות המאפשרות התבוננות על חברות ותרבויות שונות משלנו.
- יצירות בנושאים יהודיים.
- יצירות העושות שימוש בלשון בצורה מדויקת, מקורית ובעלת דמיון.
- יצירות ברמות קריאות שונות, שיאפשרו לכל התלמידים דו-שיח עם הספרות.
- יצירות עם שימושי שפה ייחודיים שבאים לידי ביטוי בקריאה הקולית.
- יצירות העושות שימוש בדרכי ייצוג וארגון מגוונים.
- יצירות המלוות איורים שמקיימים קשרים שונים עם הטקסט - עיטור, הרחבה, פרשנות ועוד.

יצירות ספרות להוראה - ארבעה מעגלי בחירה

מעגל
יצירות
הליבה

מעגל
לבחירה
נוספת

בחירה
ביוצר
מרכזי

בחירה
חפשית

הרכב התכנית בספרות בכל שנת לימודים

כ- 20%

מעגל
יצירות
הליבה

כ- 50%

מעגל
לבחירה
נוספת

כ- 10%

בחירה
ביוצר
מרכזי

כ-
20%

בחירה
חפשית

מה בכל מעגל?

הליבה

יצירות עבריות ומתורגמות שהן נכסי צאן ברזל.

מעגל
לבחירה
נוספת

יצירות שייבחרו מתוך הרשימה על-פי העקרונות המנחים ושיקולי הדעת

בחירה
ביוצר
מרכזי

יש ללמד לפחות 5 יצירות של היוצר בהתאמה לשכבת הגיל.
יצירות אלה יילקחו מן המעגלים השונים וכן מכתביו האחרים של היוצר.

בחירה
חפשית

יצירות שייבחרו על-ידי המורה בהתאם לקריטריונים של איכות

יש לבחור
כ-80%
מהרשימה

יש לבחור
כ-40 - 50%
מהרשימה
ולהקפיד
על מגוון

יש לבחור
לפחות
יוצר אחד
בכל שנה

לבחירה
מתוך
המעגלים
או בנוסף
להם

הרשימות לבתי הספר הממלכתיים והממלכתיים דתיים

במעגל השני

הרשימות במעגל השני אמנם נפרדות אך חופפות בחלקן במובנים רבים.

כך, למשל, בשתי הרשימות יש ביטוי לערכים ציוניים, אזרחיים וחברתיים.

יחד עם זאת ביצירות בבתי הספר הממלכתיים יש ביטוי רב יותר לערכים ציוניים

כלליים ואילו ביצירות בבתי הספר הממלכתיים-דתיים באים לידי ביטוי רחב יותר

ערכים ציוניים-דתיים.

שתי הרשימות כוללות טקסטים מהמקורות היהודיים, אך רשימת הטקסטים מן

המקורות היהודיים של בתי הספר הממלכתיים-דתיים מקיפה יותר.

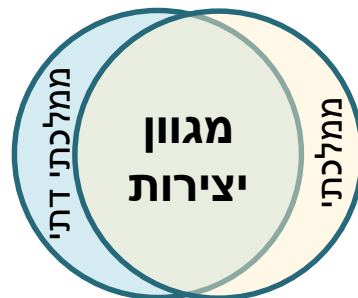
התאמה לממלכתי ולממ"ד

הליבה

מגוון
יצירות

ייחודו
של
יוצר

בחירה
חפשית

הליבה

מגוון
יצירות

ייחודו
של
יוצר

בחירה
חפשית

מה הנחה את הבחירה ביצירות?

- איכות ספרותית
- התאמה לגיל מבחינת תוכן, עניין והתפתחות רגשית
- משמעות חברתית ומסר ערכי
- קאנון ספרותי - נכסי צאן ברזל
- מגוון סוגות, יוצרים ותקופות
- ביטוי לשונות תרבותית
- ספרות עברית ומתורגמת

השיקולים בבניית המעגלים

המעגל הראשון

(כ- 20% מהיקף היצירות הנלמדות בשנה)

דגש על המאחד והמשותף

במעגל הראשון יצירות ליבה ומטרתו ליצור מסד תרבותי משותף לכל הלומדים. נבחרו יצירות ידועות ומקובלות, בחלקן קלאסיות, בעלות איכות ספרותית-אסתטית גבוהה.

יצירות אלה מהוות כבר כעת חלק מן הקאנון הספרותי-תרבותי וזוכות להכרה והסכמה במגזרים רחבים של החברה הישראלית.

השיקולים בבניית המעגלים

מעגל שני (50% מהיקף היצירות הנלמדות בשנה)

דגש על המגוון

- מגוון טקסטים מסוגות שונות וברמות מורכבות שונות
- ערכים לאומיים וערכים הומניסטיים כלליים
- מגוון נושאים מנקודות מבט שונות
- מגוון חוויות רגשיות וקוגניטיביות
- מגוון קולות וזהויות בחברה הישראלית: יהודים וערבים, חילוניים ודתיים, אשכנזים ומזרחיים, מרכז ופריפריה, גברים ונשים
- יצירות קלאסיות ועכשוויות מתקופות שונות ומתרבויות שונות
- יצירות עבריות, מקוריות ומתורגמות
- שונות מגדרית: דמויות של בנים ובנות, סופרים וסופרות.

השיקולים בבניית המעגלים

המעגל השלישי

(כ- 10% מהיקף היצירות הנלמדות בשנה)

דגש על יוצר

מומלץ לעסוק בכל שנה ביוצר מרכזי אחד לפחות ולעמוד על ייחודה של יצירתו.

יש ללמד 5 יצירות של אותו יוצר בהתאמה לשכבת הגיל.
יצירות אלה יילקחו מהמעגלים השונים ומכתביו של היוצר.

השיקולים בבניית המעגלים

המעגל הרביעי

(כ- 20% מהיקף היצירות הנלמדות בשנה)

בחירת היצירות מותאמת לטעמים האישי של המורים ולשיקול דעתם ומשאירה להם את האפשרות להיענות לנסיבות משתנות.

על היצירות שייבחרו לעמוד בסטנדרטים של איכות ספרותית-פדגוגית ולהתאים לגיל הלומדים.

מומלץ להיעזר ברשימת היוצרים המופיעה בתכנית הלימודים "חינוך לשוני" (עמ' 60), וכן להוסיף על הרשימה יוצרים שזכו להכרה באיכות כתיבתם בשנים האחרונות.

אפשר להשתמש במעגל הרביעי ביצירות שלא נבחרו במעגלים קודמים.

מבט נוסף לסיכום

מרחב הבחירה מתוך הרשימה	כמה יצירות לבחור בכל שנה? (בערך...)	מאפייני המעגל	מעגלי הבחירה	אחוז יחסי מיצירות הספרות
כ- 80% מרשימה מחייבת	כיתות א-ב: כ-12 כיתות ג-ד: כ-10 כיתות ה-ו: כ-7	יצירות קלאסיות נבחרות, קאנון תרבותי	מעגל יצירות הלבנה	כ- 20%
כ-40%-50% מרשימה נתונה מרחב הבחירה משתנה בהתאם לגודל הרשימה	כיתות א-ב: כ-30 כיתות ג-ד: כ-20 כיתות ה-ו: כ-17	יצירות באיכות ספרותית גבוהה הרשימה של הממלכתית עדיין לא כוללת את המקורות היהודיים	מגוון יצירות לבחירה	כ- 50%
מרחב בחירה גדול מתוך הרשימה	לפחות 5 יצירות של אותו יוצר	רשימת יוצרים מתאימים ל"ייחודו של יוצר"	בחירה ביוצר מרכזי	כ- 10%
בחירה חופשית, ללא רשימה מחייבת	כיתות א-ב: כ-12 כיתות ג-ד: כ-10 כיתות ה-ו: כ-7	בחירה ביצירות עפ"י קריטריונים של איכות	מגוון יצירות לבחירה נוספת	כ- 20%

נספח הרשימות באתר לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים

ומה הלאה...

- העמקה בתכנית הלימודים: הדגשים, עקרונות, מטרות בהוראת ספרות
- מה בין הכישורים הנדרשים בהישג 4 לבין ההבנה הספרותית הנדרשת בהישג 6 ?
- הכרת הרשימות והבנת דרכי הבחירה מתוכן
- הכרת היצירות ברמת המורים והמדריכים
- התנסויות בהוראה, בהדרכה ובהכנת חומרי למידה בספרות
- מתן משוב על היצירות שנבחרו, על התאמתן לגיל, על רמות הבחירה ועוד.